

Даймехкан тешаме во!

2000-чу шарахь Россин Президентан администрацин куьйгалхочун хьалхарчу заместителю Сурков Владимира, Путин Владимир а, Кадыров Ахмад-Хьаьжа а Россина Дала шен харжамца ваийтина ву аьлла ша дӀакхайкхочу хенахь, цо цу кеппара билгалдаьккхира и ши кӀонах вайзаманан исторехь доккхачу маӀнехь меттиг дӀалоцуш хилар, XX – XXI-чу бӀешераш марзахдовлучу хенахь вайн пачхьалкх хӀаллакьхиларан некъа тӀера цушимма юхаерзийна хилар а. И ши стаг (В.В.Путин а, Кадыров А-Хь. а) «вовшийн каро, цхьаьнакхета везаш вара, хӀунда аьлча и шиъ ший а кхоллам язбелла хиллера вайн халкӀаш лардан: Россин доккха халкӀ а, цу халкӀан цхьа дакӀа – нохчийн халкӀ а» – аларца Сурков Владимира чӀогӀа нийса а, кхачам болуш а гайтира цушимма историна юкӀадиллина Ӏаламат мехала гӀуллакх.

Нохчийчоьнан муфтий Кадыров Ахьмад-Хьаьжа Нохчийн Республикин Ханна йолчу Администрацин Куьйгалхо хлотторан Сацамна буха куьг яздира Путин Владимира 2000-чу шеран 12 июнехь. Цул тлаьхьа кхо шо даьлча Кадыров Ахьмад-Хьаьжа Нохчийн Республикин Президент а хаьржира маьрша длабаьхьначу демократин харжамашкахь. Дуьззина доцчу деа шарахь республикин куьйгаллехь ша волуш дуккха а дика гуллакхаш кхочушдан кхийра Ахьмад-Хьаьжа. Цо кхиамца дладаьхьначу дуккха а гуллакхашлахь кьаьбсттина доккхачу маьлнехь долчех ду кьоман бартбарехь длаяьхьна политика.

2000-чу шарахь нохчийн юкьаралла, кхузахь тлеман а, Россин эскаран тлелаткъам а ца бийцича а, граждански тлеман хьоле хлоьттинера. Иштта къам декъадалар, ерриге юкьараллехь хилла ца лаш, цхьаболчу доьзалшкахь гуш дара.

Нохчийн а, бусалбанийн а дипломати клорггера хууш волчу Ахьмад-Хьаьжас боккхачу баремехь цхьаьнакхетарш длаьхьора нохчийн кьаношца, тайпанийн а, вирдийн а тхьамданашца, динан гуллакххошца. Иштта цунна ала дош а, тоьшаллаш а карадора тлемалой а, церан куьйгалхой а «хьаннашкахь» бечу тлемашкара ца берзо, законца хаьржинчу ледална, Россина герзаца дуьхьялояр сацо, дерриг кьоман барт хиларо бен нохчийн халкъ келхьардаккхалур дац бохучух уьш кхето а.

Ахьмад-Хьаьжин бакъ дешан ницкъ нуьцкъала хиларна, 1991-чу шарахь дуьйна масийтта дакъошка бекъабелла нохчий шаьш законехь хаьржинчу ледална гонаха цхьаьнакхета буьйлира. Iехийна, законехь доцу герз лелочу тлеман тобанашна юкьаозийна эзарнаш кегийрхой маьршачу дахаре юхаберза буьйлира. И, билггал, лаламат боккха кхиам бара Нохчийн Республикин Куьйгалхочун: нохчийн халкъан кьона чкъор хлаллакхиларх келхьардаккхар, Россин махкахь тлом сацор а. Вайзаманан исторехь кьоман машар барехь цу кеппара кхиам хиларан масал дан а дац. Дуккха а шераш ду, и цу кеппара кхочуш ца далуш, Афганистанехь, Иракехь, Суданехь, Самалихь лаьмаркан сценарийца ций ленадо. Иштта Ахьмад-Хьаьжас боккха болх длабаьхьира Дудаевн-Масхадовн ледало луларчу халкъашца иэглийна барт юха а меттахлоттош. Кавказан халкъийн доьзалехь нохчийн кьоман хьакъ йолу цле юхаденйира Ахьмад-Хьаьжас. Шен дикачу амалшца, ислам-динан клоргенаш тлехдика хаарца а Юххерчу Малхбалера бусалба пачхьалкхашца герггара зленаш туьйсуш, нохчийн цле дикачу аглорхьа яккхийтаран кхиаме а кхечира вайн хьалхара президент.

Путин Владимирца шен хиллачу дуьххьарлерчу цхьаьнакхетарехь дуьйна цуьнан дог-ойла шена тлеерзо а хиира Ахьмад-Хьаьжина, цуьнга шен сий-лерам байта а, республика меттахлотторехь жигара гло дайта а ницкъ кхечира. Ахьмад-Хьаьжин политикин декъехь дар-лелорехь лаккхара маьлнехь а хилира цушиннан юкьаметтигаш.

Россин Федерацин Президентан дарже ша хӀоьттичхъана, Путин Владимира гӀо лецира нохчийн юкъараллин могашчу ницкъийн и политикин кризисах хьалхаяккхарехь. Говьялла волу бусалбанийн Ӏеламстаг Кадыров Ахьмад-Хьяьжа Нохчийн Республикин Администрацин Куьйгалхо дӀахӀотторан сацам цо тӀеэцаро доккха тохар дира динан экстремизмна, цу кеппара бух а биллира кегаре а, массо а агӀорхъара маьршачу бахархошна ницкъбар а эшор кхиамца кхочушдан. Республикехь маьрша дахар дӀахӀотторехь массо а кепара гӀо дора Ахьмад-Хьяьжина Путин Владимира, цуьнан дар-лелор а къобалдарца ша цунах лаккхара тешам болуш хилар а гойтуш. ТӀаьхьо, Кадыров Ахьмад –Хьяьжа республикин куьйгалле хӀоттор ша къобалдар Россин президенто В.В. Путина кхетадора иза тоьлла амалш, доккха доьналла, кхиъна ваьлла политик а хиларна дара бохуш.

Нохчийн Республика Россин Федерацин Конституцин бакъонна тӀе юхаерзар дӀадоладелира 2000-чу шарахь. Кхузахь дӀахьора пачхьалкхан Ӏедалан а, республикин а органаш 1993-чу шеран 12-гӀа декабрехь тӀеэцначу Россин Федерацин Крнституцин тӀедахкаршца нийса а доглуш. Цу тӀехь Ӏаламат доккха гӀуллакх дира говьялла вевзачу шина къонахчо – Путин Владимир а, Кадыров Ахьмад-Хьяьжа а вовшийн вовзаро, Нохчийчохь Кадыровн муьлхха а дӀадолор Россин президентехъара гӀо хуьлуш а, цо къобалдеш а хиларо.

Нохчийн Республикин хьалхара Президент хилла, цу даржехь тӀечӀагӀвина Кадыров Ахьмад-Хьяьжа, Россин тӀегӀанехь политик хилла дӀахӀоьттина волу, шен Ӏалашонашка, лехамашка кхачарехь шен хьежамаш болуш, муьлхха а диалог юьхьдуйхьал а, цӀена а дӀаяхъаран амалх ца вухура цкъа а. Россин Президенто Путин Владимира хӀетахь билгалдоккхура, Кадыров Ахьмад-Хьяьжа дийцарш дӀадахъарехь муьлхха а хаттар къастош оцу шен амалех юха ца волуш схьавогӀура аьлла: шена хетарг дуьххьалдӀа схьаолуш, «дипломати» а йоцуш, нийсса дуьхьал ира хаттарш хӀиттош. Цундела цуьнца дечу къамелехь цхъана а кепара хьуламаш боцуш, даггара хила везаш хуьлура. Схьагарехь, иштта майралла йолуш, тӀехула хабарш дийцар ца дезаш Ахьмад-Хьяьжа хиларна оцу къонахчуьнга лерам а, тешам а кхоллабелира Путин Владимиран.

Вайна боккха дагахьбаллам а буьтуш, дегнаш чу гӀайгӀа йоссосх хилира 2004-чу шеран 9-гӀа майхь ямартлонца Нохчийн республикин хьалхара Президент виэр. «Иштта кӀентий болчу халкъе лерам ца хуьлийла а дац», – даггара элира Путин Владимира Кадыровх лаьцна. «Ахьмад-Хьяьжа – башха стаг вара, вуьззина кхиъна ваьлла къонах, оьзда, лаккхара майралла а, доьналла а йолуш, – билгалдаьккхира цо. – Иза дӀаваха иэшаза». Нохчийн Республикин куьйгалхочун лаккхара мах хадор дара и, бохамечу хьелашкахь, нохчийн халкъан хиндерг, дахар къасточу муьрехь, сацам болуш шен дахаран а, дар-лелоран а харжам бинчу, «нохчийн проблема» къасторехь шена тӀе жойпалла эцначу, Нохчийчуьра тӀом сацор а, кхузара тӀеман – политикин хьал машаречу некъа тӀе даккха доьналла кхачначу къонахчун дахаран некъ баккъал а бу сийлахьчех.

2004-чу шеран 10-гIа майхь РФ-н Президентан Сацамца Кадыров Ахмад-Хьаьжина Россин Федерацин Турпалхочун сийлахь це елира. Оццу шеран 11-гIа майхь Нохчийн Республике веара Россин Федерацин Президент В.В.Путин. Ахмад-Хьаьжин кIанте Кадыров Рамзана гуттаренна а ларбан Россин Турпалхочун Седа дIалуш, В.В. Путина дIакхайкхийра: «Кадыров Ахмад-Хьаьжа уггаре а майра, кIонахалла йолуш стаг хилла ца Iара – иза чIогIа доккха похIма долуш стаг а вара. Цунна хаьара, ша муьлхачу некъа те ваьлла, ша сацам боллуш хаьржинчу некъа те. Эрна ца вехира иза, шен дахар а эрна дIа ца делира цо. БIаьхаллин некъа тIехь волуш дахарера ша дIавоьдуш, цо дуккха а адамаш Iожаллах кIелхьарадехира. Иза бакъал а турпала стаг вара. ХIокху дерриге шерашкахь Нохчийчоь а, нохчий а шен букъ тIехь а лаьцна, шен республика тешам болуш маьршачу дахаре дIаюьгура цо. Цо цкъа а цхьа а хIума шена ца доьхура, цуьнан дерриг а нохчийн халкъан дуьхьа дара, иза чолхечу некъа тIехула схьавогIура, амма цкъа а харцонан агIо ца лецира цо. Иштта кIентий болчу халкъе лерам ца хуьлийла а дац, ткъа вайн декхар – Кадыровс дIадолийна дика, беркате гIуллакхаш чекхдахар ду.» Кадыров Ахмад-Хьаьжа дIавахара Нохчийн Республикехь машар, синтем, токхе дахар дIахIотторан лаамаш кхочушбаран некъа тIехь.

Орга 8. 2019. Эл. кеп.